

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó telekezeti és társadalmi hetilap.
Budapest, V. Váczi körút 23

hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt —

Félévre 4 » —

Negyedévre 2 » —

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

Franciaország és a zsidók. Dr. V á z s o n y i Vilmostól. — Amerika az orosz zsidókért. — Mózes. (Vers) Szabolcska Mihálytól. — Sátoros ünnepen (Vers). Kiss Arnoldtól. — A kisenefi próféta Budapesten. Szabolcsi Miksától. — Anthologia a zsidó klasszikus költőkből. Irja: Makai Emil. — Zsidó magyar írók és tudósok. XXXIV. (Dr. Jellinek Arthur). Szerkeszti: Dr. Feleki Sándor. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1891. október 18) **5652 Tisri** hó (30 napos) 16-ika. **Szukósz**-ünnep második napja. Hétfő 17-ike. Chól-Hammoad I. napja. Keddi 18-ika. Ch. H. II. napja. Szerda 19-ike. Ch. H. III. napja. Csütörtök 20-ika. Ch. H. IV. napja. Péntek 21-ike. **Hossanó-Babó**. Szombat 22-ike. **Semini-Aczerez** ünnepe. Muszaf előtt: **Mazkir**.

Franciaország és a zsidók.

Franciaország sorsa és a zsidóság állapota sokkal szorosabban egybefüggnek, mint az ember az első pillanatban hihetné. Az európai társadalom idáig megszokta, hogy a francia társadalomtól és irodalomtól kapja vezérlő eszméit és a zsidók is mindenfelé a számban csekély, de értelmiségben és vagyonban igen hatalmas francia zsidóság magatartásából merítették az impulzust. Nem csalódnunk tehát, ha a zsidóság mai helyzetét Európában a francia állapotokra vezetjük vissza.

Sedannál nemcsak a francia seregek szenvedtek vereséget, csapás érte ott az európai civilizációt is, nemcsak a francia gloria bukott porba, a haladás szelleme is megsebesült. Franciaország e vereség következtében elvesztett két tartományt, az európai civilizáció pedig elvesztette vezéréit. Köztársaság épült fel a megbukott császárság romjain, de keletkezése csak a francziáknak jelent több szabadságot. Európának több reakciót. Csodálatos és páratlan történelmi jelenség, hogy egy köztársaság születése és a reakció erősebb fellépése egybeessenek.

E században másodszor hozza immár ma-

gával a francia ügy bukása a reakció bátrabb előnyomulását. A nagy Napoleon nem volt avval vádolható, hogy szabadsághős és mégis bukásától kezdődik a szabad szellem hanyatlása. Akkor keletkezett a szent szövetség ama szent célzattal, hogy a népek kiskorúságát örökre meghosszabbítsa. A harmadik Napoleon sem esküdött hűséget a szabadság ügyének és uralmának megdőlte mégis a szabad szellem visszaszorításának kezdetét jelzi. A harmadik köztársaság korszakában a francia társadalom és irodalom, melyben annak előtte az elnyomottak mindig biztos és hatalmas támaszra találtak, az általános szabadság kérdéseiben közönyös, sőt néha valósággal visszautasító magatartást tanúsít. A nemzet, mely a császárság alatt kedvenczvé avatta az addig ismeretlen ügyvédet, aki a czár előtt éltette Lengyelországot, ma rendőrökkel ragadtatja nyakon a lengyel emigránst, aki az orosz nagyherczeg élvezetét hasonló kiáltással merészkedett megzavarni és az orosz autokraczia előtt oly mélyen meghajol, hogy számára a menekültek közt a legalacsonyabb kémszolgálatot teljesíti. Ez a köztársaság valóban megérdemli, hogy a czár szövetséget, az ultramontanizmus békét kössön vele.

Franciaország emancipálta Európában a zsidókat legelőször, e nemes tetteben csak az amerikai Egyesült Államok előzték meg. És ma a harmadik köztársaság attól a szellemtől, mely az emancipációt sugalta, annyira eltántorodott, hogy hideg vérrel tekinti, mint gyalázza meg az orosz autokrácia azokat az eszméket, melyek francia földön születtek, hangzottak fel először. A földönfutó orosz zsidók érdekében a szabadság hazája egyetlen lépést sem tett, sem hivatalosan, sem társadalmi úton, sőt írói közt akadt nem egy, aki az orosz embertelenséget menteni, indokokkal fölfegyverezni törekedett. Franciaország ma a legnyersebb tömeges önzés mintája. Szabadságot kíván önmagának, de más nemzetekkel nem törődik; szabadságot nyújt saját zsidóinak, de úgy véli, ennyi elég, az orosz zsidók támogatása felizgatná a cár idegeit.

Europa közönye, szívtelen hideg magatartása Franciaország szellemében leli magyarázatát. Franciaország önzően csak kicsinyes fájdalommal bibelődik, nem törődve az emberiség sulyos sebeivel. A civilizáció vezére nem teljesíti többé a vezérlés kötelességeit, bár mérhetlen hiúsága még mindig igényt tart a vezér czimére. A szabadság szelleme többé nem Fran-

ciaországból sugárzik szét, érte a szívós és kitartó angolszász faj fiai küzdenek.

A francia zsidó konzisztorium határozata erősen megvilágítja a francia társadalom sülyedését. Elvezetett olvastam Mezei Ernő fennkölt szellemű cikkét, mely e határozatból lélekemelő momentumokat is tudott kiolvasni, de magam részéről csak szomorú és szégyenletes mozzanatokot találtam benne. A konzisztorium elnöke olyan nyíltan beszélt, hogy félreérteni nehezen lehet. A francia zsidók nem merik megünnepelni emancipációjuk századik évfordulóját, mert ez az ünneplés nem eshetnék meg az orosz kegyetlenségek megemlézése nélkül és idegessé tehetné a nemzetet. E határozat nem jel a küzdelemre, szózat a kitartásra, csak lemondást, bátortalanságot jelent. Sok mindennel tartozunk nemzetünknek, de egyet az sem követelhet tőlünk: becsületünket. Pedig becsületünket kéri áldozatul, ha azt követeli, hogy örült tévelyedésének feláldozzuk a részvétet, mely üldözött szerencsétlen testvéreink iránt kötelességünk. Még Franciaország zsidói, akik mögött a szabadság százéves hagyománya áll, sem tudták megérteni, hogy ők a nemzet egyenlőjogu polgárai. Joguk van hozzá nem-

MÓZES.

(Renannak »Mózes élete« olvasásakor.)

Beszélhet én előttem a tudós,
Mondhat felőled száz regét,
Csak az maradsz te, aki voltál,
Nagy, bölcs, szent mindenféleképp'.
Ha Pharaó előtt megálltál,
S csak edzett annyi vész, vihar:
Nem félttem én neved varázsát
Ma sem, hogy szívüinkből kibál.

Ott rengett bölcsőd a Nilusban,
Habzúgás volt bölcső-dalod;
Dajkád a vész, korán jelezve
Jövőről a nagy jóslatot.
Hiába járattak biborban,
Fény, zaj búd' el nem altatá,
Lelked néped rongyát viselle,
S annak nyögését hallgatá!

Erényes vétked vad tűzében
Égett ki lelked, mint a kő;
— Törvényszegéssel kezdve utad,
Te legnagyobb törvénytevő!

Mindegy, ne líkold, ne takard el,
Hagyd úgy az egyiptombelül,
Roppant gyűlölséged tűzénél
Hadd lássunk jobban szívedig!

Óh, szent, szent e gyűlölség lángja,
Mert egy más tűznél gyűlladott;
A szeretet izzó tűzénél,
Egy népért, mely rab, elhagyott!
Éltől csapott ki a bokorból
Hőrebnek ormán az a láng . . .
Ez zendült ott meg, hangra válva,
Elhívó Istenszó gyanánt!

Ez művelt értetek csodákat,
E nagy szabadság-szeretet;
Ez volt, a szolgaság földjéről,
Ki elvezérlé nemzeted.
Az Adonajnak nagy nevében,
Ez istenült meg, ez maga . . .
— Ennek valál te első hőse,
Legelső hajnal-csillaga!

— Ti ajkai ez Adonajnak,
Próféta nép, szent emberek!

csak mint zsidóknak, hanem mint francia polgároknak is, hogy szembeszálljanak az autokratizát bálványozó irányzattal. A nemzet törvényei előtt feltétlenül meg kell hajolnunk, de a nemzet minden muló irányzatát, felmerülő szenvedélyét, örültségét szolgálni nem tartozunk. A hazafiasság és a nemzeti örültség közt megvan a határ, e határt átlépni nem kötelességünk.

De nem elég a francia nemzet önzését és a francia zsidók tulságos rezignációját egyszerűen konstatálni. E tényekből le kell vonni a következtetéseket. Az a szellem, mely Franciaországból indul ki, a szabadságra és így a zsidóságra nézve kedvező nem lehet. Hozzá kell szokni tehát a gondolathoz, hogy Franciaország többé nem vezére a civilizációnak és a francia szellem helyett a szabadságszerető angolszász faj szellemét kell teljes erővel propagálni. Bele kell törődni abba is, hogy a francia zsidóság, mely oly sokáig impulzust adott az európai zsidóságnak, többé nem képes e hivatásra és ha már minden áron külföldi kezdeményezést várunk, a tetterős, bátor és mozgékony angol zsidóság magatartása legyen irányadó. Az orosz zsidók javára indított gyűj-

tések ügye világosan megmutatta, hogy a francia jelszó követése káros. A rezignáló, bátoratlan francia zsidóktól indult ki a jelszó, hogy a gyűjtéseket titokban kell folytatni, mert a társadalomra rossz hatással lehet a nyilvános agitáció. Ime a konzisztorium határozatának előfutárja.

A francziák rajongó bálványozása ma teljesen indokolatlan. A civilizált emberiség nem imádhathja azt, aki a czárt imádjá. A női kalapok terén Franciaország továbbra is megtarthatja jól megérdemelt vezérszerepét, de az eszmék terén ma Angliát illeti a vezér méltósága.

Dr. Vázsönyi Vilmos.

Amerika az orosz zsidókért.

Az Egyesült Államokban tudvalevőleg törvényt hoztak a bevándorlás ellen. E törvényében a világ legszabadelvűbb birodalma is sorompókat emelt az orosz menekülők elé és censusunak vetette alá az új hazát keresőket. A napi sajtó s vele együtt mi is, többször adtunk hirt a törvény alkalmazásáról. A new-yorki kikötőkbe érkező menekülők egy része elől elzárták az utat, s visszaterelték őket a »humánus« Európába, melynek nincs egy talpalatnyi földje a szerencsétlenek számára.

Az új világ vonzereje mindazonáltal megmarad,

*Hadd töletek halljam: ki hát ő?
Elő, elő, beszéljete!
Ki volt, ki szívetek felajzá?
Kitől vevétek a hevet? . . .
Nem, nem, az a ti óriástok
Mesék alakja nem lehet!*

— — — — —
— — — — —
Szabolcska Mihály.

Sátoros ünnepen.

*Sátort adál menedékül
Minékünk, oh, jó Atyánk!
Nyugodalmat bele éküll
Valahányszor benn lakánk.
Künn a pusztán omló zápor
Szórá széjjel táborod,
S mikor reményt már nem ápolt,—
Akkor adád sátorod.*

*Vándorszárnyon bolygó néped
Egygyégyült a kis lakban.
Ezer mécses tüzzé éledt
Ezer fénylő ablakban.*

*És benn lágyan, csendes halkán
Könybefultan kelt a dal,
S fel-felhangzott zengő karban
Ellent rontó diadal.*

*Hogy megveréd a büszke hűst:
Azt hirtelén az ének,
Emeltél házat oly erőst —
Hol feltalálunk Téged!*

*Oh, e dallam, oh, ez ének,
Mely a pusztán született,
Melyet egykor vének zengtek
Ma se, ma se feledett!*

az orosz zsidók sorsuk gyászos éjjelében még mindig ott látják ragyogni a vezérlő lángoszlopot, s aminthogy eddig ezrenként özönlöttek Amerika kikötői felé, azonképpen nincs kilátás arra, hogy számuk megfogyna s más utat jelölne ki számukra a remény.

E körülmény, egybevetve a bevándorlási törvény megszorító intézkedéseivel, s ama ténnyel, hogy a partra szállók jobbára Newyorkban és az Unio nyugati részének nagyobb városaiban zsufolódnak össze, hol tömegüknél fogva nincs mód a megélhetésre, — előre vetette a jövőendő irtózatosságnak árnyékát. Az amerikai zsidók fölismerék a veszedelmet, s olyan tettekre szánták el magukat, mely az orosz zsidókat illető mentő munkálatok közül egyike a legfontosabbaknak.

A Hirsch báró-féle amerikai alap vezetőitől indult ki a kezdeményezés, kik múlt hó 22-ére a teendők megállapítása végett közös tanácskozássra hívták fel az Unio kiválóbb zsidóit. A newyorki »Hebrew Institut« új épületében ennek folytán 75 vezéregyéniség gyűlt össze.

A megjelentek üdvözlése után megválasztották a tisztikart, mely a következő: *Seasongood* Lewis Cincinnatiából, elnök; *Silvermann* L. Chicagóból és *Fox* J. Newyorkból alelnökök; *Schiff* H. Jakab Newyorkból pénztáros, *Salomon* A. S. Washingtonból és *Harris* B. Philadelphiából titkárok.

A választás után elnök elmondta, hogy a gyűlés célja megállapítani az egységes tervet, melynél fogva a partra szálló orosz menekülöket az országban egyenletesen szétosztani, őket rendszeresen támogatni és állandóan letelepíteni lehetne. Hosszabb vita után az egyesület szervezete, alapszabályai stb. kidolgozá-

sára végrehajtó bizottságot küldtek ki, mely nyomban összeült s utóbb több lényeges megállapodását terjesztette a gyűlés elé. Ezek lényegileg a következők: Az egyesület neve: »Egyesület az orosz menekülök viszonyainak javítására« Tagjai azon zsidó egyesületek, melyek magukat a gyűlésen képviseltették. A társulat feladata, hogy az orosz menekülök számára otthont és keresetforrást teremtsen, angol nyelvre tanítsa őket és a földmívelést megkedveltesse velük. Ezen cél elérése végett az egyesület feladatává teszi, hogy a már fennálló zsidó társulatokkal kölcsönös támogatás mellett működjenek és az Egyesült Államok városaiban és helységeiben új társulatokat is fog alakítani.

A végrehajtó főbizottságnak a következő 25 tagja van:

Rice Henry, Bien Gyula, Schiff H. Jakab, Tuska Morris, Levy Nándor coroner, Weinberger Izsák és Platzek Worley Miksa Newyorkból, Muhr Simon és Levy E. Lajos, Philadelphiából; Friedenwald Gyula Baltimoreból, Hecht Jakab Bostonból, Freiburg Gyula és Seasongood Levis Cincinnatiából, Lób Adolf és Rosenthal Gyula Chicagóból, Woolner Sámuel Peoriából Wolf Simon Washingtonból, Grosz Bernát Milvaukeeből, Bernheimer M. St. Luisból, Cohen D. C. Oregon-Portlandból, Putzel M. Detsoitból, Cohen C. Minneapolishból, Haas A. Atlantából, Levi Leo N. Texas-Galvestonból és Löwenstein L. Memphisből.

A tárgyalások további folyamán Rice Henry felolvasott egy kimutatást, mely érdekes adatokban csoportosította az Amerikába érkezett orosz menekülök számát, támogatását stb. E szerint múlt év szeptember havától f. é. augusztusig 56,727 menekülő érkezett Amerikába, akik között a Hirsch báró alaphoz 360,151 dollárt osztottak szét.

A newyorki »United Hebrew Charities« 4170 bevándorlóért 23,789.22 dollár fuvarot fizetett, 6487.45 dollárt költött a visszaküldött orosz menekülökre, 25.900 dolláron szerszámokat szerzett a számukra és 4489,36 dollárt adott ki, hogy 5594 bevándorlónak munkát szerezzen.

Ez utóbbi számokra hivatkozva, Rice figyelmeztetett azon körülményre, hogy a munkaszerezés az orosz menekülök számára átlag nem is került egy-egy dollárba, amely tény hálás teret jelöl ki az új egyesület számára.

E nagyszabású vállalkozás vezetőinek nevei — az amerikai tudósítás szerint — az új egyesület felvirágzásának és hatalmas jótékonyági munkája teljes érvényesülésének biztos zálogát képezik.

De egy más irányu, nagyarányú vállalkozás híre is érkezik Amerikából, mely az orosz menekülökre nézve az előbbinél nem kisebb fontosságú Springfieldben ugyanis szeptember hó 23-án »Illinoise telepítő társaság az orosz menekülök számára« névvel egyesület alakult, melynek elnöke Palmer J. M. szövetségi tanácsos, a lel-

Csodás emlék érintése

Ingatja a pálmagalyt,

Im ez multunk szent intése,

Feledtetí minden bajt!

A hontalannak hont ki ad:

Megsugja lomb a lombnak,

A vigaszt szerző hő imát

Aszú virág az újnak.

Zizegve zúgja lomb, level:

„Virradsz Urunk te ott fenn,

Ha éjjel bolygva Izraél

Zokogva hont keres lenn!“

Kiss Arnold.

nőke Oglesby exkormányzó és vezérigazgatója Rubinstein Izsák rabbi. A társaság célja: »Illinoisban és Missouriban földeket vásárolni, melyeken mihamarabb kolóniák alakítandók az orosz zsidókból, kiknek erkölcsi és anyagi támogatás útján alkalom nyújtandó a boldogulásra, az ingatlan-vételre és arra, hogy jó amerikai polgárokká legyenek. A kolonisták mindegyike, mihelyt az összeget, melylyel támogatták, teljesen visszafizette, kamat nélkül tulajdonjogot nyer a földre és telekre, melyen lakik.« A telepítő társaság tagjai hetenként 5 cent, vagy 2.50 dollárt fizetnek évenként. Aki 100 dollárt adományoz, az örökös tag. A vezérigazgatónak jogában áll, hogy az alkalmas helyeken fiók-kolóniákat létesítsen. A kolóniák felügyeletét egy inspektor gyakorolja és a termények eladásáról egy főagens gondoskodik. A telepítő társaság felekezet nélkülinek vallja magát. Rövid idő múltán az Egyesült Államokban számos ilyen egyesület megalakulását várják, melyek a központi bizottságnak fogják magukat alávetni s egységes terv szerint fognak működni.

J. Pr.

A kisenefi apostol Budapesten.

II.

A felszólalót kétségkívül jó zsidó érzése vezette erélyes tiltakozásában, de már hazatértében meggyűl, érte a baja a journalisztával. Elhamarkodással, ügytelenséggel vádolta, hogy ime, heves fellépése elütötte egy bizonyára nagyon érdekes interwiew-tól, melyre a kisenefi apostollal való találkozása alkalmat szolgáltatott volna és amelynek most el kell maradnia, mert ilyen összeütközés után végtére lehetetlen azt az urat felkeresnie, anélkül, hogy a legkellemetlenebb fogadtatásnak ne tenné ki magát. De csak nem hagyhatom szó nélkül a káromkodást és gyalázást, melyet a hitét áruba bocsájtott muszka kalandor egy fővárosi közönség előtt felekezetemre szórt! — Ej, mit, replikázott a journalisza — a közönség ugysem értette a zagyva nyelven tartott előadást, épp úgy mint nem értette később a te héber felszólalásodat. — Elég nekem — védekezett a másik — ha maga Rabbinovits megtudta, hogy az itteni zsidók, kiknek végtére előadása szánva volt, miként vélekednek róla és erkölcséről; elég, ha megsejtette, hogy itt a zsidótérítés szakmája roppant hálátlan egy üzlet és megtörténhetik, hogy akiket árúival boldogítani akar, esetleg fejbe is kőlinthatják vele, persze csakugy szellemileg — Nem maradt adós a válaszzsal a journalisza sem s bizonyára haragosan váltak volna el egymástól, ha egyáltalán elváltattak volna. Felszólaló és journalisza egyésugyanazon személy lévén, meg kellett érteniök egymást és utóbb a journalisza belátta, hogy a felszólalás helyes volt, a felszólaló meg elismerte, hogy kár az érdekes interwiew-ért.

Csakhogy az interwiew még sem maradt el.

Rabbinovits ugyanis, úgy látszik, szintén foglalkozott a történetekkel és szükségét találta annak, hogy a kiméletlen felszólalót egyről-másról felvilágosítsa. Másnap reggel 9 órakor fölötte udvarias üzenetét vettem, hogy óhajtana velem találkozni és ha nincs ez ellen kifogásom, határoznám meg a helyet és az órát. Válaszom az volt, hogy rögtön teszem nála tiszteletemet.

Kisenefi »Uj-Izrael« apostola, mintha misem történt volna közöttünk, sőt, mintha régtől fogva kedves embere lettem volna, nagy barátságosan fogadott Frohner szállóbeli lakásán. Csak most vettem észre, hogy a közel 70 éves férfi erősen sántít, de azért csupa élet, csupa mozgékony, mintha ereiben nem vér, hanem higany folynék.

Érdekes feje — valóságos tanulmányfő — hatalmas teste, elegáns megjelenése, csengő hangja, válogatott és még sem erőltetett kifejezési modora (a társalgás kezdetben héber nyelven folyt közöttünk, melyet Rabbinovits ritka tökéletességgel kezel) mondhatni fascináló lenyomást tesz a látogatóra s ezeknek a legkevésbé sem kicsinylendő külsőségeknek bizonyára nagy részök van a sikerekben, mikkel Rabbinovits hittérítői pályáján dicsekedik.

Miután mindketten eléggé »örvendtünk« a találkozásnak, Rabbinovits elmondta, hogy főképpen azért óhajtotta ezt az összejövetelet, mert tölem, ki őt megérti, s kivel az általa imádott héber nyelven is beszélhet (eddig Budapesten nem akadt még emberre, kivel kibeszélhette volna magát) megszeretne tudni egyetmást a magyarországi zsidók szellemi életéről, külső és belső helyzetéről és ezzel azért sietett olyan nagyon, mert már a legközelebbi napokban elutazik.

Kedves Rabbinovits ur, szólék, a legnagyobb készséggel szolgálok felvilágosítással, de előbb engedje meg, hogy megmondjam én önnek, hogy miért óhajtotta a velem való találkozást. Más körülmények között ebbeli nézetemet magamnak tartanám meg, de önnek ki kell azt nyilvánítanom, nehogy abban a véleményben vesztegeljen, hogy a szláv zsidóság csakugyan elevettelőünk minden elmét (Rabbinovits körülbelül ezt mondta beszédében) és számunkra már mi sem maradt. Ön tegnap esteli párbeszédünk után azt óhajtotta velem tudatni, hogy elutazik. S ez nagyon bölcs öntől, ha mindjárt az én szempontomból azt kellene óhajtanom, hogy maradjon és próbálja meg itt működését, már csak azért is, hogy nevéssé váljék és hogy itteni kudarczai lerontsák az otthon elért sikereket is.

Rabbinovits a nála szokássá vált pathoszzsal erősítgette hite őszinteségét, esküdött, (amit igen gyakran tesz), hogy működése őnzetlen, hogy Izraelért él, hal, épp ezért kívánja megtérését, mert lelki üdvét csak így mentheti meg; és Rabbinovits itt meg-

eresztette tudománya árját, száz ó- és újtestamentum-beli, talmudi és kabbalái bizonyítékot hozván fel Jézus messiássága mellett, és amellett, hogy egyedül a zsidóság, mely Jézust a világnak adta, van hivatva őt magáénak mondani, tanait terjeszteni, — mint ezt, kevesebb szellemességgel és nem ilyen tudományos apparátussal ugyan, számtalanszor tálalták fel már más missionáriusok is.

Szemére lobbantottam erre, hogy tegnapi előadása nem rokonszenvtől, de Izrael iránti gyűlöletből áradozott; bizonyítékaira vonatkozólag megjegyeztem, hogy beszédében a talmudisták betűmagyarázása és szörszálhasogatásait, ugynevezett »psetl«-jeit tette nevetségessé, holott ő maga a legörültebb »psetl«-ek segítségével akar Jézusra következtetni.

Szerinte például Mózesnek Isten nevében mondott azon szavai »én ölk és életet is én adok« (ani omisz, vaachajje) okvetlenül kell, hogy Jézusra vonatkozzanak, mert megöletése után egyedül ő éledt fel. Különben kárba vesztének jelentettem ki minden szavát, ha tanaival esetleg rám akarna hatni. A zsidóság álláspontja Jézussal szemben az, és ennek legnagyobbjaink adtak kifejezést, hogy büszke reá, hogy kebeléből származott a férfiú, ki éppen a zsidó tanok szellemével a bálványimádás fertőjéből váltotta meg a pogányok millióit és a zsidó szellemtől áthatott fenéségek erkölcsök magaslatára emelte őket. Jézus megjött a pogány világ számára, a zsidóságnak nem volt rá szüksége. S minthogy tanítványai később, bizonyára Józus inteni ellen, a zsidó ünnepeket és szertartásokat eltörölték, az eredeti szellemet is sokban megmásították: a zsidóság, mely hű maradt magához, nem foglalhatott el más álláspontot a kereszténységgel szemben, mint aminőt elfoglalt. Jó szemmel nézi, büszke hódításaira, de ő maga nem kér belőle, mint tenné azt az apa az övétől elütő irányt követő, folyton emelkedő fiával szemben. Különben is kértem Rabbínovitsot, szabadságoltatná kis időre a hittérítőt, mert én most őt annak rendje és módja szerint interviúolni akarom.

»Legyen« szölt nevetve — »kérdessen, én felelek.«

— »Uj-Izraelnek« keresztelte községét; mi benne új és mi Izraelé?»

— »Felvettük a keresztény hitelveket, de úgy, a mint azokat az első keresztény községek, mikor tulajdonképpen még zsidók voltak, vallották; folytatjuk Izraelt ott, hol Jézus fellépésével megszakadt.«

— »Hát csakis a Jézusban való hitet vették fel programjukba, a többiben zsidók maradtak?»

— »Mondtam már, hogy zsidókká éppen ezen hit által lettünk; aki Jézust nem vallja, nem zsidó.«

— »Rabbínovits ur, ismét nyakába ült a téritő, de én most vele vitatkozni nem fogok. Mert hát tetszik tudni, 1800 év óta az a szokás, hogy a Jézusban hi-

vőket nem igen nevezik zsidóknak. De hagyjuk ezt most; tovább kérdezek: Községe tagjainak fel kell-e venniök a keresztiséget?»

— »Csak aki akarja. Legőbbje megkeresztelkedett, azaz én kereszteltem meg őket a zsinagógánkban, de vannak, akik gyermekeiket csak körülmetéltetik, ezt is én végzem a zsinagógánkban, sőt vannak olyanok is, kik fiaikat körülmetéltetik és rögtön rá megkereszteltetik.«

— »Tehét erre nézve nincsen határozott szabály?»

— »Nincsen; én szerintem a megkeresztelés pótolja a körülmetélést, de nem tiltakozom az utóbbi ellen sem.«

— »Hisznek Isten egységében?»

— »Elsejét képezi hitágazatainknak.«

— »És Jézus?»

— »Istennek a fia, Izrael megváltója és királya Született Mirjamtól, ki szűz maradt, keresztire feszítették, de ismét feltámadt, Isten trónusa mellett ül és onnan jó majd, hogy ítéletet tartson a világ fölött.«

— »Istennek vallják-e, vagy sem?»

(E kérdésre háromszor tértem rá. Rabbínovits mindannyiszor mást felelt, míg végre ki nem térhetett, de csak habozva felelt:)

— »Én annak ismerem el, hitágazatainkban nincsen kimondva.

— »Majd kimondják; — most még, úgy látszik — szegyenkeznek kissé. Akkor természetesen törülniök kell isten egységéről szóló hitágazatukat. — Mi az álláspontjuk a többi keresztény dogmákkal szemben?»

— »Mint dogmákat elvetjük és mint elveket is csak részben fogadjuk el.«

— »Ünneplik-e a vasárnapot?»

— »Nem; a szombatot tartjuk. Jézus is a szombatot ünnepelte.«

— »Jézus a peszachot is megtartotta. Ebben is követik példáját.«

— »Csak aki akarja. A község mint olyan megünnepli a peszachot egyszerre a keresztényekkel. Megtartjuk akkor a szédert, őseinknek Egyiptomból való kiszabadulásuk emlékére, de felveszszük az urvacsorát is, mindkettőt zsinagógánkban.«

(Itt majdnem bajba keveredtem Rabbínovitsal. Számból ugyanis akaratom ellenére az »örülség!« szó szaladt ki, mi az öreg urat nagyon megbántotta. Én azzal védekeztem, hogy: »Iám hogy fáj, ha bántják az ön 8 éves vallását, és ön csak tegnap este merő esztelenségnek nyilvánította az annyi ezer éves, a szenvedések annyi tüzen átment zsidóságot.«)

— »És a seuószot?»

— »A keresztény pünkösdkor ünnepljük, még pedig a kinyilatkoztatást (zsidó) és a szent lélek leszállását (keresztény).«

— »Hogy vannak Ros-Hassóna és Jom-Kippur ünnepeivel?«

— »Elvetettük!«

— »De hisz benne vannak, különösen Jom-Kippur, a pentateuchban?«

— »Jézus feloldott bennünket a pentateuchban előforduló parancsok teljesítése alól; különben a talmud is azt tanítja, hogy a messiás megjöttével megszűnnek az ünnepek és szertartások. Nekünk megjött a messiásunk, ergo nem vagyunk kötelesek a pentateuchban megparancsolt ünnepeket megtartani.«

— »Az igaz, hogy a talmud, (notabene a talmud, mely Jezusban a világért sem ismerte el a zsidóság által várt messiást) ezt tanítja, de önre, Rabbinovits ur, tán fontosabbak Józus szavai, mint a talmud tanítása. Jézus pedig Matthaeus szerint (5. fejj. 7. vers) ezt mondotta légyen: »Ne higgyétek valahogy, hogy a törvény vagy a proféták megszüntetésére jöttem volna; nem azok megszüntetésére, hanem azok beteljesítésére jöttem.« Különben is furcsának találom, hogy ön, ki a talmudot elveti, kigunyolja, ha éppen beleillik a játékába, a talmudot is elég jónak találja arra, hogy rá hivatkozzék?«

— »Ön mondta, — szolt a hinárba került apostol, — hogy most csak interwiewolni akar és nem vitatkozni.«

— »Helyes, tehát tovább kérdezek Hány tagból áll a községe?«

— »Annyiból, a hányan hozzánk jönnek, hogy Jézust felismerjék.«

— »Hát nincs semmi szervezetük?«

— »Nincs. Csak annyit tudok, hogy eddig többen mint ötszázan tettek előttem nyilvános vallomást a zsinagógában, ergo ennyien vannak.«

— »Ki tartja fenn a községet?«

— »Én.«

— »Ha nem haragszik, azt mondom erre, hogy nem hiszem.«

— »Ezt képzeltem.«

— »Mennyiben támogatja községét a kormány?«

— »Megengedi, hogy létezzék, tagjai továbbá egyenjogúak az orthodox hitű lakókkal.«

— »Pénzbeli segélyben nem részesíti? Hát a térítő társaságok nem támogatják?«

— »Nem. De ön ezt sem fogja elhinni.« (Eltalálta.)

(Ez is olyan fejezet volt, melyről Rabbinovits csak nehezen, vontatottan adott felvilágosítást, és én a dolgot olybá tekintem, mintha e kérdésekre egyáltalában megtagadta volna a választ.)

— »Milyen nyelven imádkoznak?«

— »Héberül,«

— »S mit?«

— »Hétköznapon az előimádkozó »Suvu ki malchusz hassomajim higgiah!« (Megtérjete, mert immár eljött Isten országa!) kiáltással nyitja meg az istentiszteletet, mire a község a nagy »vidu«-t (vezeklési ima) mondja el hangosan. Az előimádkozó elreczitálja az »Avinu sebassomajim«-ot (Miatyánk), a »Borchu« és »Sema« imát, a közönség aztán zsoltárokat énekel. Szombaton a frigyládából kiveszik az újtestamentumot és a torahtekercset; a felolvasó elébb a szintén pergamenre héberül irt új testamentumot hordja körül e szavakkal: »Ki miczijón téczé tóra stb.« (mert Cziónból indul ki a tan), azután a tórát hordják körül e szavakkal »Vezosz hatórah aser szom Moséh lifné bené Jiszróel« (ime a tan, melyet Mózes Izrael fiai elé terjesztett). A »kór« mind a kettőből általam meghatározott szakaszokat olvas fel, mire hitszónoklat következik. Az Istentiszteletet zsoltárok fejezik be. Szolgálók különben egy általam szerkesztett héber imakönyvvel, miből megismerheti az egész imarendet.«

Míg Rabbinovits az imakönyvet kikereste, mi- ben neje és leánya (utóbbi igen csinos hajadon) ségkedezett neki, kinyilt az ajtó és belépett — ki más lehetett! — a tápió-szelei rabbi. A zavarba jött urat (jelenlétem kissé kellemetlenül érinthette) én mutat- tam be Rabbinovitsnak, ki a »rabbi Lichtenstein« név hallatára tárt karokkal sietett vendége felé. Vettem észre, hogy várta.

A tápió-szelei rabbi még nem tart ott, hol Rabbinovits, reánk nézve azonban elég érdekes személység arra nézve, hogy vele külön fejezetben foglalkozunk, mit lapunk legközelebbi számában fogunk megkísérteni.

Szabolcsi Miksa.

— *Lesujtó hirt veszünk lapunk zárta előtt Bertinből. Dr. Hildesheimer Izrael, a berlini rabbiszeminárium megteremtője, igazgatója, a zsidóság e hősi védelmezője, a zsidó tudományok e herosa, a jótékonyosság ezen igaz nemtője hirtelen súlyos beteggé lett és hozzátartozói a legrosszabbtól tartanak. Az orosz üldözöttek javára kifejtett, fáradságot nem ismerő tevékenysége felülmulta testi erejét és a 72 éves nemes aggastyánt mondhatni összetörte. Imádkozzunk drága életéért!*

Anyaghalmaz miatt lapunk jelen számából több közlemény kimaradt.

Anthologia a zsidó klasszikus költőkből.

XXVII.

— *Abraham ibn Ezra mint költő.* —

Abraham ibn Ezra érdemeit a költészet terén csak kevesen méltányolják. Azok közé tartozik, kiknek egyéniségét éppen azért, mert tudományos buvárlatok által alapították meg hírnevüket, más oldalról vizsgálni nem szokták. Pedig mint költő is elsőrangú helyet vívott ki magának abban az időben, mikor Gabirol és Juda Halévi fénye mellett a kisebbrangú csillagok könnyen homályba vesztek.

Spanyolországban élt a nagy költők és tudósok közvetlen hatása alatt. Azon korszak, melyet e helyen már többször zsidó renaissance névvel jelöltünk, vele éri el zenitjét; ő benne egyesült mindaz, ami ebben a korszakban a zsidó tudomány tartalmát képezte. A költészet, a grammatika, a filozófia s a bibliamagyarázat mind találkozót adtak Abraham ibn Ezra személyében. Az ő fényes szelleme minden téren egyaránt maradandó becsü műveket hozott létre. A modern bibliakritika Ibn Ezrára szeret hivatkozni, kinek mély elméről tanuskodó kételyeivel már Spinoza is behatóan foglalkozott. A grammatikát ő tette népszerűvé hosszú vándorulján, mely egész életének legszentebb hivatását képezte. A csillagászat és a matematika összes eredményeit bámulatos módon tudta érvényesíteni amellet, hogy a biblia klasszikus nyelvét a legügyesebben kezelte.

Nem lehet czélom e rövid vázlat keretében Abraham ibn Ezráról teljes képet nyújtani. Bennünket ő első sorban mint költő érdekel. Verseket Spayolországban a XII. században minden második zsidó ember irt, de a költemények gondolatban, formában és hangulatban Juda Halévi halvány utánzatai voltak. Nem volt kritika, mely ellenőrizte volna a szellemi alkotásokat, de annál több önámítás és dicséret. Valami eredeti szellemre, új hangulatra volt szükség, hogy a chablonszerű verselés véget érjen, hogy a zsidó költészet életerejét el ne veszítse. S ezt a hangulatot teremtette meg Abraham ibn Ezra.

A legszellemesebb fők egyike, kik valaha héber nyelven irtak. Az a rövidség és mély kritika, az a szellem és eredeti gondolkodás, mely biblia magyarázatait oly népszerűvé tette, a költőnek is nagy hasznára volt. Mert, ha a kor izlésének engedve, irt is Abraham ibn Ezra prózai fejtegetéseket versben, itt a verselés mindig csak eszköz volt a gondolatok népszerűsítésére. Igazi költeményei azonban sohasem sülyednek prózai fejtegetésekké. Azokban érvényesíti egyéniségének legragyogóbb tulajdonságait: a *humort* és a *szellemet*. Egy vers Abraham ibn Ezrától, mely nem a költő vallásos érzelmének tolmácsolója, mindig érdekes, mindig megkapó. Rejtélyei épp úgy magukon hordják találékony szellemét, mint humoros versei. Kifogyhatatlan ötletei gyakran megmutatják az utat, mely lelkehez vezet s gyakran érezzük, hogy ami bennünket mosolyra indit, az a költő életének egy szomorú vonását rejti el.

Abraham ibn Ezra nem jutott fel arra a magaslatra, melyet Juda Halévi és Gabirol szelleme meghódított, de azért korántsem tartozik a középszerűség gárdájába. Vannak oly művek a világirodalomban, melyeket sokkal szivesebben olvasnak, mint a klasszikusokat, melyek az érzés közvetlensége, vagy a szellem ereje által hódítanak tért maguknak s azon szűk körből, melyet gondolkodásuk felölel, kilépni nem is óhajtanak. Abraham ibn Ezra sem törekszik költészetében magasztos eszmék szolgálatába szegődni, mert nem akart a mesterek utánzója lenni, de annál merészebben csapong képzelete abban a világban, melyet humora és szelleme meghódított.

Abraham ibn Ezra humoros költeményeiből:

Rossz csillag.

*Oh szomorú sors, szörnyű végzet!
Panaszodom, mióta élek
S a bosszuságra van okom;
Oh, csillagok szörnyű haragja!
Balvégzetem éjjeli arcza
Minek kísér lépten-nyomon?*

*Mert Istenemre! ha olajjal
Kereskedném ma jámbor arczczal,*

*Soba se lenne éjszaka;
S örömet nyujtva a világnak,
Ha árulnék halottruhákat —
Ember nem halna meg soba!*

Jaj a szegénynek!

*Jövök a palotába reggel
S alázatosan kopogok;
»Uram, későn tetszett ma jönni,
A herczeg ur kikocsizott.«*

*Jövök szerényen alkonyalkor
S lenn ácsorgok a kapuban;
»Ah, ismét későn tetszett jönni,
A herczeg ur már ágyba' van.«*

*Oh szegény koldus, bármikor jössz,
A herczeg úr sohasem fogad;
»Tessék későbben újra jönni,
Vagy — valamivel jókorabb.*

Makai Emil.

Zsidó magyar írók és tudósok.

Szerkeszti és írja: dr. Feleki Sándor.

XXXIV.

Dr. Jellinek Arthur.

Egyik kiváló magyar jogtudósunkat és jogi írónkat mutatjuk be ez alkalommal olvasóinknak. Hangsúlyozzuk és kiemeljük, hogy magyar jogtudós, mert alig van jogi írónk, kinek összes művein annyira átvonulna a magyar nemzeti szellem és jelleg, mint dr. Jellinek Arthur munkáin. Az ő alapeve az, hogy a magyar jogtudományt csakis magyar nemzeti szellemben lehet és szabad tovább fejleszteni. Nem hagyja figyelmen kívül a Nyugatot, annak jogi fejlődését, de iparkodik azt a magyar jogi szellemmel harmoniába hozni. Nem utánozza azokat a nagy számmal levő írókat, kik minden intézményüket nyugati mintákra akarják átgyurni, hanem mindenkor a magyar nemzet történelmi és jogi fejlődését tartja első sorban szem előtt. A hol újabb társadalmi és gazdasági viszonyok állottak elő, ott nem kapkod a külföldi minta után, hanem a meglevő jogelveket iparkodik öntudatosan tovább fejleszteni. Szóval magyar jogtudós és író a szó szoros értelmében s ezt különös örömmel látják azok, kik a magyar jogtudományt attól féltik, hogy az egészen a nyugati államok jogtudományával olvad össze. S ezzel nagyon is sokan próbálkoznak meg azok közül, kik a boldogulást mindenütt csak a Nyugat utánzásában keresik.

A ki Jellinek műveit átolvassa, annak bizonyára élénken szemébe ötlük a magyar nemzeti szellem,

mely azokat átlengi. Csak néhány sort akarok erre nézve *A mentelmi jog*-ról szóló nagy munkájának előszavából idézni: »A nemzet közjoga él — írja Jellinek — a nemzet alkotmányos élet nyilvánulásaiban. Az alkotmányos élet különböző megjelenési alakzatai törvényes rendezésüket és tartalmukat abból merítik. A mivé a nemzet alkotmányát az életben teszi, az alkotmányának tulajdonképeni tartalma. S amint valamely nemzet magánjogi törvénykönyvének szakaszai nem adják elő ama nemzet élő magánjogát, hanem azt valójában és tartalmában csak a jogalkalmazás adja meg, úgy a nemzet közjogát érvényében, hatályában és tartalmában nem a szakaszokba szorított elvek, hanem azok alkalmazása, az életbe való átültetése nyújtja.« Ugyanez a nemzeti szellem nyilatkozik meg *A magyar magánjog mai érvényében* című művében melynek bevezetéséből adjuk e néhány jellemző mondatot: »A nemzeti élet fejlődése és a magyar állam önállóságának biztosítása czéljából szükséges, hogy a magánjog lehetőleg a nemzeti szellem produktuma legyen és hogy ez is kapcsolatot képezzen, mely az országot lakó különböző fajú lakosokat egy nemzettel össze forrassza. És mert a magánjog minden egyesnek életére kihat, ennek kell egyuttal az állami és nemzeti öntudatot ébreszteni és erősíteni.«

Azt hiszem az idézettekben is eléggé kitűnik, hogy milyen elv vezérli egész jogirói működésében dr. Jellinek Arthurt. Olyan elv, mely az igazi magyar nemzeti szellem elve.

Tizenhét év óta szolgálja Jellinek a magyar jogi irodalmat. Nagyszámu dolgozatai, melyek folyóiratokban jelentek meg, továbbá önálló nagyobb művei is rendkívüli tág jogi ismereteiről, vas logikájáról és éles ítélőtehetségéről tesznek tanubizonyságot. Egyes művei mint a mentelmi jogról szóló alapvető munkája, nemcsak hazánkban, hanem a külföldi jogász körökben is feltűnést keltett. Említett műve, mely a maga nemében unikum, mintául fog szolgálni a külföld hasonirányu munkáinak. Nem egy életrajz szük keretébe illik e nagyszabásu munkáról részletesebben megemlékezni, csak hivatkozunk arra az általános elismerésre, melylyel azt nemcsak a hazai, de a külföldi szaksajtó is fogadta. Nem kisebb dicsérettel fogadták a *Magyar magánjogról* szóló művének első kötetét és a jogi irodalom igazi kára az, hogy e megkezdett munkát még eddig nem folytatta, mert e dolgozata is méltán sorakozik az előbb említett mellé.

Mint a magyar képviselőház tagja, jogi törvények alkotásában és azoknak megvitatásában élénk részt vesz. Igy ő volt a birói szervezeti törvény előadója, a most tárgyalás alá kerülő s a »kuriai biráskodás a választási ügyekben« feliratu törvényjavaslatnak ő a készítője. A jogi tudományokkal foglalkozó egyesületekben is gyakran vesz részt értékes felołvasásaival.

Dr. Jellinek Arthur atyja, Jellinek Mór Brodból (Morvaország) származott. Két testvérével, Adolffal, a mostani nagynevű bécsi hitszónokkal s Hermannel együtt fiatalkorában a szabadelvűség eszméjének lelkes hirdetője volt szavakban és tettekben. Midőn a szabadság viharja Bécsset is átjárta, ott küzdött a három Jellinek testvér is a nagy eszmék mellett Hermannel, ki bécsi író és egyetemi docens volt »rebellis tettei miatt« a reakzionárius kormány 1849-ben főbe lövette Blum-mal és Messenbauerrel együtt. Mórt, Arthur atyját, ki liberális politikai napilapot szerkesztett, ugyanaz a sors érte volna, de a hatalom megkegyelmezett neki, mert — mint mondák — elég egy családból egy áldozat. Jellinek Mór sokat hallott és olvasott a szabadságszerető magyar népről s szíve vágyát követve, 1850-ben hazánkba költözködött és testestől-lelkestől magyar lett. Egész életén át keresztülhuzódott az a törekvés, hogy hazánkban mindent, a hova befolyása ért, megmagyarosítson. Feltűnt magyar nemzetgazdasági czikkeivel, melyek ugy a napilapokban, valamint a Magy. Tud. Akadémia kiadásában láttak napvilágot. Majd a 60-as évek elején Ivánka Imrével együtt a »Hon« cz napilap első oldalát, a nemzetgazdasági rovatot szerkeszté, élénken agitálva a magyar szellemnek s a magyar nyelvnek ugy az ipar, valamint a kereskedelem terén való meghonosításán. Mint a gabonacsarnok elnöke azon volt, hogy ott a magyar szellem uralkodjék. 1865-ben megalapítá a közuti vaspályatársaságot, annak igazgatója lett s keresztülvitte, hogy oly időben, midőn még a kereskedelem hazánkban teljesen német volt, az egész ügyvitel, a könyvvezetés mind magyar volt. Hazában is magyar érzés, magyar szó volt található. Mint Kautz Gyulá a »Nemzetgazdasági eszmék története« czinü művében kiemeli, Jellinek Mór volt az egyetlen kereskedő az ötvenes években, ki mint nemzetgazdasági író is feltűnt.

Pesten, 1852-ben született Jellinek Arthur, öt követte nemsokára Henrik is, a közuti vaspályatársaság jelenlegi vezérigazgatója. Középiskolai tanulmányait Arthur Budapesten végezte, s azután a bécsi, majd a pesti egyetemen hallgatta a jogot. 1876-ban ügyvédi irodát nyitott, de ekkor már feltűnt jogi munkáival. Első nagyobb műve 1877-ben jelent meg *Az apai hatalom a római jogban* czimmal. Ezt sűrűn követték méltó feltűnést keltő tanulmányai: *A katonai büntetőjogról és büntető esküről, a magánjogi tervezet általános részéről* (melyhez maga revidált tervezetet csatolt), *a nyugdíjtörvényről, a büntetőbíróóságok szervezetéről, a feleségről*. Ezenkívül számos jogi fejtegetése jelent meg az *Ügyvédek Lapja* s a *Jogtudományi Közöny* hasábjain, továbbá igen sok czikkal tett közzé a napilapokban. Legnagyobb és legbecsesebb két műve *A mentelmi jog*, mely két év előtt látott napvilágot és a *Magyar magánjog*, melyből még csak az általános részt bocsájtotta közzé. Irodalmi működésén kívül tevékeny részt vesz a jogászok tár-

gyalásaiban is. Tagja az ügyvédi kamara választmányának és az ügyvédvizsgáló bizottságnak.

Az 1887-iki képviselőválasztások alkalmával a naszódi kerület szabadelvű párti programmal képviselővé választotta. A szabadelvű pártnak egyik tekintélyes és tevékeny tagja. A bírói szervezeti törvény előadója és szerzője a nemsokára tárgyalás alá kerülő »Kuriai bíraskodás választási ügyekben« törvényjavaslatnak.

Dr. Jellinek Arthur jogirodalmi működésétől — s ezt nem a szokásos phrázis kedvéért mondjuk — még több értékes munkát várhat a hazai jogtudomány, mert minden egyes műve önálló, eredeti, ment a külföld utánzásától.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése október 15-én lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »
Papok, tanítók és községi hivatalnokok:	
egész évre	7 frt — k
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczi körút 23. sz.

Hazai hírek.

— *Az imaházak páratlan látogatottságát, melyet különösen az imént lefolyt Jom-Kippur ünnepén tapasztaltunk, többen annak a körülménynek akarják tulajdonítani, hogy a szokóké követhetében az ünnep későre esvén, sokan jöttek haza, kik különben a Jom-Kippurt fűrdő- és üdülőhelyeken szokták tölteni. Mintha a sűnnepnek nem is estek volna még ilyen későre. Minden 7 esztendőre 2 szokóké csik és az ünnepnek körülbelül ilyen későre esnek minden szokókében. A túltömöttség és az ennél sokkal elszomorítóbb tény, az hogy ezrével voltak, kik örömet kerestek volna fel nyilvános istentiszteletet, de hozzá pénzért sem juthattak: egyszerűen annak a körülménynek tudható be, hogy a templomok száma husz év óta egy és ugyanaz maradt, míg a hívek száma évről évre 2—3 ezerrel szaporodott. Bécsben az utolsó 5 évben 4, Berlinben 3 templomot építettek, míg Budapesten a Rombach-utcai templom felavatása óta (1871) egyetlen templom sem épült. Őszintén örvendtünk, midőn Wahrmann Mórt, a nagy hitközség e sok érdemű elnökét, és vele az egész előjáróságot Jom-Kippurkor*

reggel 7 órától este 6 óráig ott láttuk a templomban, áhitattal imádkozva, követve a kántor minden szavát, mivel fényes példát szolgáltatnak az egész községnek; ezuttal azonban mégis szerettük volna, ha vagy egy órára ott hagyták volna a templomot és körül néztek volna az imaházak bejáratai előtt. Athatlan tömegek álltak azokat körül, melyek Isten házába be nem juthattak, hogy imádkozzanak, Isten előtt lelküket kiöntsék, megjavuljanak; de e helyett elkeseredésükben szitkozódásba, istenkáromlásba törtek ki és elvonulva a templom elől, hova sem megvesztegelés, sem erőszak, sem rábeszélés és kérés árán be nem juthattak, elárasztották a helyiségeket, hová pénzért mindenkor bejuthatni, de a melyek legkevésbé sem Jom-Kippurra valók. Nem suhanczokról beszélünk, de meglelt emberek, családapák, kik már egy-két nappal Jom-Kippur előtt drága pénzért sem kaphattak imahelyet, tán vérző szívvel utcákon és tereken csatangoltak a legszentebb napon, melyen a községben, hől előbb laktak, tán a torihhoz is hívták és övéik és a maguk jóvoltáért áhitattal imádkoztak. Előljáró urak! Ne szolgáltatassanak tovább is okot arra, hogy a hívek nagy része megszokja Jom Kippur napját korcsmában, kávéházban vagy legjobb esetben otthon tölteni! Új templom emelése immár égető szükséggé vált. Égetőbbé minden más intézményénél és az előljáróság többé el nem hárthatja magától. A hitközségnek végtére első és legfőbb kötelessége a vallásos élet fenntartása, gyarapítása, de ezt egyenesen megakasztja, ha a hívek oly rendkívüli, mondhatni rohamis gyarapodása mellett nem szaporítja egyszersmind a templomokat is.

Sz. M.

— **Rákosi Jenő jubileumához.** Szívesen vesszünk mi is tudomást azon örömnepélyről, amelyet a magyar íróvilág Rákosi »Aesopusa» előadásának 25-ik évfordulója alkalmával ült. Rákosi Jenő nemcsak műveiben tollával szolgálja a liberalizmust, — ő mint magánember, a társadalmi életben is követi és meg is valósítja szabadelvű felfogását. Számos zsidó író csakis az ő előítéletnélküli, egyedül a tehetséget és jellemet kereső és becsülő pártfogásának köszöni haladását. Küztudomású, mily benső barátság fűzi Rákosit több jeles zsidóvallású íróhoz, valamint köztudomású azon őszinte ragaszkodás, amelylyel az egész íróvilág, különösen a fiatalabb nemzedék, Rákosit csüng, s e barátság annál becsesebb, mert nemcsak a konvencionális társas érintkezésben nyilvánul Rákosi különben is azon kiváló emberek közé tartozik, akiknek egyénisége a tisztelet és becsülés zománczát akkor is megtartja, ha közelről ismerjük meg őket. E helyütt különös megemlést érdemel azon körülmény, hogy Rákosi a zsidó tehetségeket mindig pártolta, pártfogolta nemcsak úgy mint tehetségeket, de úgy is, mint zsidókat, mert ezáltal hazafias missiót is teljesít. Míg tudvalevőleg más akárhányszor megüzenté »A R.-nek H-

Böszörményen«, hogy »lapunk szerkesztőségében egy zsidó sem dolgozik«, addig a Budapesti Hírlap (Rákosi lapja) szerkesztőségében mindig több zsidó munkatárs dolgozott. S ha talán mindezek után mégis azt a kérdést hallom hitrokonaimtól, hogy hát miért volt a Bpesti Hírlap az eszlári pör idejében antiszemita színezetű, erre azzal felelhetek, hogy Rákosi annak idején is rosszalta a lap azon irányát s visszatetszésének azáltal is kifejezést adott, hogy e miatt egy álló esztendeig nem irt a lapba.— Sok ily erőt, sok ily embert kívánunk a magyar hazának!
(h. f.)

— **Nyiregyházáról** jelentik nekünk, hogy ott ő felszérének a rosenthali merénylet elől való szerencsés megmeneküléseért Jomkippur napján a mazkir után az egész község hálaímat mondott és Baruch Arnold községi elnök 1000 frtos alapítványt tett iskolai célokra.

— **A fővárosi keresk. és iparkamara elnöki állására** a leköszönt Kochmeister báró kelyére a kijelölő bizottság első helyen Wahrmann Mór orsz. képviselőt, a parlamenti pénzügyi bizottság, a pesti izr. hitközség, a Pester Lloyd társaság, a börze stb. elnökét jelölte ki. Ha a f. hó 27-ére kitűzött választásból Wahrmann kerül ki mint győztes, ami több mint valószínű, akkor a sok elnökségű hitk. elnök számára új tér nyílik meg zseniális tehetségeink érvényesítésére

— **A delegációba** a képviselőház Wahrmann Mórt rendes, dr. Neményi Ambrust pedig póttagul választotta be.

— **A curiai biráskodásról szóló törvényjavaslat előkészítő bizottságába** a képviselőház dr. Chorin Ferencz és dr. Jellinek Arthur orsz. képviselőket választotta be.

— **Jótékonyság.** Krausz M. és fia pápai keresk. cég, mint sz »Emberbarát« írja, annak öröme, hogy üzletét ujonnan épült házába helyezte át, 500 szegény embert vallásukra való tekintet nélkül kisebb-nagyobb ajándékban részesített.

— **Alapítvány.** Ros-Hasosno alkalmából a szegedi Holtzer S. és fia cég főnöke Holtzer Jakab 500 forintos alapítványt tett, melynek kamatai évenként egy szorgalmas gymnaziumi tanuló megjutalmazására fordítandók.

— **A debreczeni Csokonai kör** kiadásában egy kötet költemény fog megjelenni Szabolcska Mihály református papjelölttől, kit a tavasszal illetékes bírálók mint nagy költői tehetséget födöztek föl. A megrendelési ívet Vértesi Arnold, a kör elnöke, továbbá Géresi és Komlóssy alelnökök irták alá. Füzött példányára 1 frt 20, diszkötésüre 2 frt 20 krjával lehet előfizetni dr Tüdös János debreczeni ügyvédnél. Szabolcskától lapunk mai számában olyan költeményt talál az olvasó, mely nemcsak, hogy igazolja a fiatal poétába helyezett legszebb várakozást, de speciáliter a zsidó közönségnek, mint ilyennek figyelmét is méltán hívja fel az e hó végén 14 ivnyi terjedelemben megjelenő verskötetre.

— **Deutsch Henrik sirkövének leleleplezése** f. hó 11-én d. e. 10 órakor történt meg a ke-repesi ut melletti izr. temetőben alkalmi ünnepség kíséretében. A méltó emlékkövet az izr. tanítók orsz. egylete emelte az izr. tanítóképző volt igazgatójának. A gyász-ünnepen az orsz. izr. tanítóegyesület vezérlőválaszt-mánva, a rabbiszeminárium tanári kara, a tanítóképző-tantestülete, a főváros izr. iskoláinak tantestületei és az izr. tanítóképző hallgatói, élükön dr. *Bánóczy* igazgatóval vettek részt. Az izr. tanítóképzőbeli növendékek a »Temetési kar« énekével, melyet Major J. Gyula zenetanár vezényelt, vette kezdetét az ünnepély, ezután *Schön József* tanító szólt az orsz. tanítóegyesület nevében, fájdalomtól rezgő hangon méltatván a megboldogultnak érdemekben gazdag tevékenységét, melyet páratlan odaadással az orsz. első izr. tanítóegyesületnek élén felszázadnál tovább fejtett ki. A sötét gránitból készült emlékjelet a tanítóegyesület nevében *Oser Zsigmond* elnök vette át további gondozásra. Az ünnepélyt magyar gyászénekekkel és a kadis ima elmondásával fejezték be. — A megemlékezésnek e szép ünnepét *Csukási Fülöp* indítványára az orsz. izr. tanítóegyesület rendezte sok éven át volt dísztagja megtiszteléseül. Az előkészítő munkálatokat 4 tagú bizottság végezte melyben dr. *Kohn* Sámuel rabbi elnöklete alatt az orsz. izr. tanítóegyesület, az izr. tanítóképző és a rabbiszeminárium 1—1 képviselője vett részt. *Deutsch Henrik*nek egyéb érdemei mellett tudvalevőleg különösen *Mózes 5* könyvének fordítása és kitűnő magyar kommentárja szerzett mara-lendő nevet.

— **Uj magyar lexicon** kiadására vállalkozott dr. *Acsádi Ignác* a kiváló történész és akadémiai tag, akinek sokoldalú tudásától az egész sajtó a legnagyobb, előlegezett elismeréssel várja a hézagpótló munkát. A kézi lexicon, mely első sorban magyar olvasók számára készül, s minden tekintetben magyar lesz, 120 nagy ivnyi terjedelemben 30 kros, három ives füzetenkint fog megjelenni és két kötetet veend igénybe. A nagyszabású munka a szakember és a művelt olvasó közönség szükségleteit egyaránt figyelembe veszi és a népies szólásmódok és idegen szavak magyarázata mellett az irodalmi segélyforrásokra való hivatkozással világos és népszerű előadásban fogja taglalni az emberi ismeretek összes ágait.

— **A vasárnapi munkaszünet** tárgyában f. hó 15-én a fővárosi kereskedők küldöttsége is tisztelgett a kereskedelemügyi miniszternél. A *Medvei Zsigmond* és *Sternberg Ármin* vezetése alatt tisztelgőket *Baross* szívesen fogadta s kijelentette, amit mi kezdettől fogva hangsúlyoztunk, hogy a törvény némileg módosítandó és e tekintetben teljesen egyetért a kereskedőkkel, hogy a munkaszünet csak déli 12 órakor kezdődjék. A miniszternek — saját szavai szerint — már a terv életbeléptetése előtt is az volt a nézete, hogy a munkaszünet déli 12 órakor kezdődjék, de mivel a kereskedők ez irányban nem nyi-

latkoztak — pedig mi eléggé buzdítottunk erre — hát nem intézkedhetett. Azt a kívánalmat, hogy a munka hétfőn reggel már 5 órakor kezdődhessék, *Baross* fontolóra fogja venni — A kereskedők végrehajtó bizottsága a miniszter válaszában közölhetése végett legközelebbre közgyűlést hív egybe.

— **A »Magyar Hirlap« 40 aranyos tárczapályázatán**, melynek eredményét f. hó 10-én hirdették ki, a bíráló-bizottság a 79 versenyre bocsájtott mű közül egy munkatársunk dolgozatát találta a csinos díjra érdemesnek. A kitüntetett szerző rendszeren a »*Kóbor Tamás*« név alá bujtatja ragyogó tehetségét, melyet lapunkban legutóbb »*Nachet*« czimű tárczájában is megcsillogtatott. Igazi nevén különben *Beer-mann Adolf*nak hívják, s foglalkozására nézve nem czéhbéli ember, amennyiben nap-estig a magyar ált. hitelbank »*Soll és Haben*« rovatjai fölé hajlik. Alig két esztendeje csak, hogy valóban mesteri tolla és szikrázó szelleme a muzsával üzleti összeköttetésbe lépett, s az irodalom főkönyvében már is a »jó czégek« között szerepel,

— **Jom-Kippur halottja.** *Reich* *Jakab* nyug. vasuti hivatalnok a terézvárosi lövőházban a nagy ünnepek alkalmára berendezett templomban hosszú napkor szívszélhűdé; folytán hirtelen elhunyt. A megboldogult 86 esztendő volt.

— **A szilágy-somlyói orth. izr. hitközség** — mint levelezőnk írja — már évek óta tapasztalja, hogy a templom a nagy ünnepek alkalmával szűknek bizonyul. Ezért elhatározta, hogy a régi zsinagóga helyén a tavasszal megkezdí az ujnak építését. A község elnöke *Brüll Károly*, a mostani ünnepeken ugy segített a bajon, hogy a község házat imaháznak rendezte be és *Herzfeld Ignác* meg *Horovitz Károly* rabbi-jelöltek intervencziójára özv. *Goldglanz Lajosné* sziveségéből, ennek házában az említettek és az idén megnyílt izr. népiskola tanítóinak felügyelete mellett ifjusági istentisztelet tartatott, amelyen a gymn. ipar és népiskola tanuló ifjuságon kívül a jesiva kallgatói a kereskedő és iparos segedek is részt vettek

— **Az országos rabbiképző értesítője** az 1890-91-ik tanévről a napokban jelent meg, még pedig az előző évekéhez hasonló késéssel. A füzet élén, mely a szokottnál vastagabb, dr. *Kaufmann Dávid* tanár »*Okmányok Wertheimer Sámson élettörténetéhez*« czimen hosszabb ismertetést közöl, melyhez a »függelék«-ben érdekes adatok is fűződnek. A tulajdonképpeni értesítői rész maga szűkecske helyen fér meg és elég kurtán számol el egy év történetéről. Elmondja, hogy a vezérlő-bizottság és a tanári karnak ad hoc bizottsága az intézeti szabályzatokat a'aposan átszerkesztette és azokat egy uj, a hittanárók képzését és képesítését rendező szakasszal gyarapította. Az átalakított szabályzatokat a miniszter jóváhagyta, s azok a jövő (1892-3?) iskola év elején fognak közzététetni. A vezérlő-bizottságba a lefolyt évben kinevezett tagok dr. *Sidon Adolf* verseczi főrabbi és *Gomperz Zsigmond*, fővárosi kereskedő. Dr. *Bánóczy-t*, ki egészsége helyreállítására egy éves szabad-

ságot kapott, dr. Radó Antal és később dr. Balog Ármin helyettesítették. Rabbiképesítő vizsga kettő volt, melyeken dr. Klein József, dr. Rosenberg Ede, dr. Eisler Mátyás és dr. Nádas Gyula nyertek képesítést. A felső tanfolyam 5 osztályának 47 hallgatója volt, az alsó tanfolyam I. osztályába 20-an, a II-ikba 6-an, a III-ikba 14-en, a IV-ikbe 16-an s az V-ikbe 13-an, összesen 69-en jártak. Az intézet kebelében főnálló Écz Chajim egylet bevételére a rendes tagok díjaiból (akik elég különös, hogy nagy tulnyomó részben a fővárosiak közül kerültek ki, holott az egylet jótéteményeinek inkább a vidék látja hasznát) 1266 frt 57 kr. volt, amihez dr. Kaufmann D. tanár nejének 500 frtos alapítványa, templomi és egyéb adományokból 230 frt, kamatok és szelvényekből pedig 1227 frt 91 kr járult. Eme 3322 frt 91 krnyi bevétellel szemben 2776 frt 86 krnyi kiadás áll. A jelentést a vett és ajándékozott könyvek szép és tartalmas jegyzéke zárja be.

Külföldi hírek.

— Angol zsidók és az orosz földönfutók.

A londoni chiefrabbi dr. Adler H. úgy intézkedett, hogy a királyság minden zsinagógájában hosszunapkor imát mondjanak az orosz földönfutókért és adakozásra szólítsák fel az ajátatoskodókat. A rendelkezést követték országszerte és az adakozások sorát a hír hatása alatt még az ünnepek előtt a Rothschild család nyitotta meg 10,000 font sterlinggel, vagyis 120 000 forinttal. A párisi »Figaro« jelentése szerint ugyanezen alkalomból Goldsmidt Julián 3000 fontot, Raphael M. és fia 4000 fontot, továbbá Montague Samuel és fia 2000 fontot adományozott.

— **Földvásárlások a szentföldön.** Jaffából jelentik, hogy Palesztinában telepítési czélokra az utóbbi időben több rendbeli földvásárlás történt. Így a Jordánon túl a Pekat és Allan folyók között Chaifa környékén, továbbá Kuffes, Jadsur, Garbats, Chartia, Kirikimün és Dalia falvak határaiban. Az újabban bevásárolt földek mintegy 200,000 dunam kiterjedésűek, belőlük 60,000 dunamot a jekaterinoszlavi társulat kizárólag földmives koloniákra rendez be. Egy byalysztoki ember is vásárolt 50 módosabb család számára 15,000 dunamnyi földet, melyet ültetvényekkel fognak bevetni.

— **A ki kétszer hal meg.** Schneider, a hírhedt osztrák antisemita képviselő bélyegző hamisítással és hamis tanuzásra való csábítással már régebben elföldelte magát. A napilapok hasábos jelentései szerint azonban a héten ismét fölvette a néhai nevet a — tisztességes emberek világában. Schneider ur az osztrák képviselőházban egy f. hó 14-én megejtett választás alkalmával, amiut maga is beismerte, mindössze 8—10 szavazólapot hamisított meg és hogy ezt a szemére lobbantották és jól megmosták érte a fejét, az őt igen, igen meglepte. Hát hiszen az ilyen dolog nem is olyan nagy újság előtte, kiének Bloch rabbi a mult üles szakán is szemébe

mondta, hogy: »nem képviselőházba, hanem a fegyházban van a helye!«

— **Az új orosz kölcsön.** A kölcsön kibocsátói közt az újságok szerint szerepel (azóta visszalépett) két németországi bankház is, melyeknek nevei: Mendelssohn és Warschauer, a német heccsajtónak okot adtak azon ítélet levonására, hogy »ime a zsidó bele megy akármibe, csak a hasznát lássa.« Evvel szemben Berlinből jól értesült forrás azt jelenti, hogy az említett bankházak mostani főnökei — keresztények s a zsidó nevű bankházak belevonása tendenciózus. — Ugyancsak az új orosz kölcsön *érdekeire* vezethető vissza az a hír, hogy az odessai főkapitány a »héber árvaház« gazdasági jószágának átadása alkalmával felszólította az orosz zsidó intelligenciát, hogy hitrokonait bírja rá az Oroszországban való maradásra és a földmiveléssel való foglalkozásra. A belügyminiszternek ez alkalomból érkezett táviratáról érkezett hír sem egyéb, mint az új orosz kölcsön népszerűsítése. Valaminthogy a lemergi »Przeglond«-nak az a jelentése, hogy a birodalmi tanács a Phalen és Plehwe féle zsidó bizottság javaslatai alapján legközelebb szabályozni fogja az orosz zsidók viszonyait — szintén csak az új orosz kölcsön érdekeinek előmozdításában leli motívumát.

— **A korfui vérvádról** az atheni »Ephemeris« jelentése szerint a vizsgálat kiderítette, hogy, miként annyi előzője, ez is csak aféle rémlátomány volt. A meggyilkolva talált kis leány zsidó szülőkötől származott és haláláig zsidó rokonainál tartózkodott. A jelentés súlyát növeli azon körülmény, hogy a kormány hivatalos nyilatkozataként van feltüntetve. Ezért az epitafiumért bizony kár volt ezer meg ezer ártatlan embert elüldözni békés otthonából, kár volt ostromállapotot teremteni és kár volt a liberalisabb nagyhatalmakat kimozdítani csendes szem'élődésükből. A vizsgálatnak ezen eredményét — úgy írják — olyan leleplezések fogják követni, melyeket antisemita részről — szeretnének meg nem történtekké tenni.

— **Kitüntetés.** Dr. Cohen poseni hitk. orvosi tanácsost, a német császár a vörös sasrend szallagos harmadosztá'yu jelvényével tüntette ki.

— **Orosz menekülők Hamburgban.** Hamburgból jelentik, hogy az ottani segélybizottság aug. és szept. havában a saját népkonyhájában 50,000 ételadagot szolgáltatott ki az orosz menekülőknek; a »hajléktalanokat segélyező egyesület« pedig a központi bizottság által mellőzötteknek 20,000 ebéd adag ételt osztott ki a maga kifőzőjében.

— **A newyorki »Bész Él-község« új zsinagógája** mult hó 18-án nyert fölavatást. A község, mely most pompás imaházát megnyitotta, »Ansecheszed« néven még 1835-ben alakult meg s elseje volt az amerikai német zsidó községeknek. Később az »Adasz Jesurun«-nal egyesült s e kettőből támadt utóbb kö-

rülbelül 20 éve, a »Bész-Él« vallástestület, melynek régi zsinagógája nem felelt meg a szükségleteknek.

— **A francia haute finance gyűjtései** az orosz zsidók javára több millió frankot eredményeztek.

— **A francia hadseregben** a legutóbbi népszámlálás szerint 265 zsidó tiszt van. Eszám, tekintve, hogy a franciaországi zsidók száma (Algieren kívül) mindössze 67,000, bizony tekintélyesnek mondható.

— **Zsidó pásztorlevél.** Zweibrückenből jelentik, hogy az ottani kerületi rabbi dr. Mayer, miként az előző években, ugy most is pásztorlevelet küldött szét kerülete összes községeibe. A pásztorlevél az istentisztelettel foglalkozik s felpanaszolja — amit lapunkban is szóvá tettünk — hogy az sokszor a méltóság, ajtatosság és szent félelem híján szűkölködik; hogy a nagyünnepek alkalmával összegyűltek ajtatossága sajátságos ellentétet képez az egész esztendei magatartásukkal. — A gyakorlati eredménynyel biztató példát (érjük a pásztorlevelek behozatalát) nem ártana meghonosítani minálunk sem.

— **A párisi nagyrabbi beiktatásáról** pótlólag még a következőket jelenthetjük: Dreyfuss J. H.-nak ünnepélyes beiktatása alkalmával a »rue de la victoire«-i nagy templom olyan külsőt öltött, mint nagy ünnepekkor. A diszvendégeket a »hussiers« vezették helyeikre, kik hivatásuk jelvényeül ebenfapálczát tartottak kezükben. Az ünnepély, melyen Franciaország születési és szellemi aristokratáinak legkiválóbbjai, a kormány és a városi hatóságok képviselői is jelen voltak, délután 4 órakor kezdődött. A főrabbit az »administrateur«-ök küldöttsége vezette a templomba, élükön David Gyula elnökkel; a főrabbit hivatali segédei (dajen), több vidéki rabbi és valamennyi hivataloskodó »ministrans« környezték. A templomba léptükkor a kar rázendítette a »Boruch haboh«-t. A consistorium tagjai a frigyládánál várták Páris nagyrabbiját, hol elnökük *Rothschild* Gusztáv báró beszéd kíséretében átnyújtotta a hivatalos decretumot. Erre Dreyfusst helyére kísérték és megkezdődött a mincha ima, melynek végén *Zadoc* Kahn Franciaország nagyrabbija lépett a szószékre. Beszédéhez alapmondatul a biblia azon helyét választotta, melyben meg van írva, amint Mózes Izrael vezetését átadja Josuának. *Zadoc* Kahn elmondta, minő nehezen eresztették el Dreyfusst Brüssélből, hogy nálánál méltóbbra nem eshetett a választás. Majd nehéz feladatait vázolta s aztán rátért a francia zsidók tartozó hálájára, melynél fogva most megmutatták, hogy jóban roszban osztályosai az államnak. Érintette az antiszemita agitációkat is s aztán áttért a felekezeti indifferentizmusra, mely ellen küzdeni kötelesség. Nem elég — ugymond — egyesegyedül a zsidóság történetét nagyrebcsülni, vagy avval büszkélkedni, hogy az ember zsidó és minden bajban solidárisan érez hitrokonaival. A szerep, melyet a zsidóságnak a történelemben be kell töltenie, olyan fontos, hogy mindegyikünknek kötelessége a vallás jogainak

szívvel és lélekkel való megvédése. — Lendületes beszédét imával zárta be, mely után a kar a 128. zsoltárt énekelte. Ennek elhangzásával tartotta meg Dreyfuss székfoglalóját, melyhez kiindulópontul a 16. zsoltár 6. versét választotta. Beszédében párhuzamot vont Franciaország ideáljai és a szellem között, mely a zsidóságot uralja. Amiként a zsidóság nem tartotta meg a maga számára az isteni igazságokat és humánus eszméket, hanem részeltette benne az egész világot, azonképpen Franciaország is mindenütt elvetette az ő nagy epochális elveit. Mindkét nemzet az emberiség fáklyavívője és azért nem maradt irigység és ellenségeskedés nélkül egyikük sem stb. Hála világnézetük és hajlamaik hasonlatosságának Izrael és Franciaország közeledtek egymáshoz anélkül, hogy az izzó szeretet, melylyel a francia zsidók hazájukkal szemben viseltettek, olyan kötelezettségeket rótt volna rájuk, mely ildozatul kívánta volna tradícióikat, vagy a mult által megszentelt kultusukat. Beszéde végén Dreyfuss a vallás szentül tartására buzdított és az isten áldását kérte munkájára. Ezután a »Jimloch« éneklése mellett kivették a szentírást és Páris főrabbija imát mondott a köztársaságért. Az ünnepélyt az »Olenus« és a »Halelujah« imákkal zárták be.

— **Kevés a tanerő Galicziában.** Stryból (Galiczia) írják, hogy a zsidó népiskolák alapításának megkezdése óta mindjobban szembe ötlük a tanerő-hiányt. A bajon segitendő, a lemergi konzisztorium 15 ösztöndíjat tűzött ki a galicziái tanítóképző hallgatói és 5 ösztöndíjat a gyermekkertésznők számára. Az ösztöndíjak egyenként 150 frtosak.

— **Galiczia lakossága** a mult év végén megcjtett népszámlálás szerint 6.607.816 lélekből áll. Közülük 772,213 tehát 11,6% zsidó. A zsidók tulnyomó nagy része, körülbelül 680,000, lengyel nyelvűnek vallotta magát.

— **Dr. Magnus E. J.** a boroszlói egyetem sémi nyelv és rabbinikus irodalom tanára, ki ezen állását évtizedeken át töltötte be igen rokonszenvesen, f. hó 2-án jobblétre szenderült.

— **Az insterburgi határszéli segélybizottság** a közeledő télre való tekintetből azon kérelemmel fordult a város hatóságához, hogy mivel azon esőrök, hol a nagy csapatokban érkező orosz menekülőket eddig elhelyezni szokta, nem fűtethők, — engedje át a tragheimi népiskola mellett levő kályhakkal ellátott barakkokat az ő céljaira. A bizottság e kérelem teljesítése esetén a barakkalkotmányt elszállítaná a keleti pályaudvarhoz s ha szükségé már nem lesz rá, kész lesz azt újra előbbi helyére állítani. Insterburg város hatóságának hangulata olyan, hogy a kérelem teljesítése biztosan várható.

— **A perzsa sah udvari orvosa,** dr. *Polak* Jakab Ede f. hó 8-án elhunyt Bécsben. A sah volt udvari orvosának érdekes élettörténete van. Csehországban N.-Morzinban született. Orvosi tanulmányait

Prágában és Bécsben végezte. Midőn az ötvenes évek elején a perzsa kormánynak egy ügyvivője Bécsben járt, hogy a teheráni katonai iskola számára tanerőket toborozzon, Polak is pályázott s 1851-ben Perzsia fővárosába került. Az ut fáradalmainak kipihenése és az iskola megnyitása közt eltelt félesztendőt az ország nyelvének megtanulására fordította s hamarosan tekintélyre vergődött, sőt Nasr-Eddin sah kegyeit is annyira megnyerte, hogy ez a legnagyobb bizalommal viseltetett a fiatal orvos iránt. Két év multán már perzsa nyelven megírta az anatomia kézikönyvét s egyéb szakmunkákkal is gyarapította a perzsa tudományos irodalmat. Perzsiában az első orvosi iskola megalapítója Polak volt. Mint a sah udvari orvosa ezredesi ranggal bírt, azonban e magas állása daczára is visszavágyódott Bécsbe, hová a 60-as években vissza is került s az ottani egyetemen orvosi hivatásának gyakorlása mellett a perzsa nyelvet adta elő. Valahányszor a sah Ausztriába érkezett, egykori udvari orvosa mindig eléje utazott az ország határáig. Hogy a mult évben a sah egy veszedelmes szemoperáció végett Bécsbe küldötte nejét, ezt egészen dr. Polak védelmére bízta. Az érdemes orvos még tavasszal megbetegedett, hanem azért folytatta utolsó művét, a perzsa szótárt, melyet halála előtt 10 nappal fejezett be. Az elhunyt még f. é. márczius 31-én sajtóközöleg megírta gyászjelentését és egy nejéhez intézett levélben temetéséről is intézkedett következőképpen: »Temetésem egészen egyszerű legyen minden virágajándék nélkül való, mert ezek az örömet és vigaszt, nem a gyászt illetik. Az összeget, melyet temetésemnél meg fogsz takarítani, oszd szét szerencsétlen segélyreszorulóknak és betegek közt hitvallásra való tekintet nélkül. Gyászjelentésem így hangozzék: Isten adta, isten vette el; dicsérettessék neve mindörökké. Drága férjem dr. Polak J. E., a tudomány és művészet aranyérmének tulajdonosa, több bel és külföldi érdemjel birtokosa, perzsa királyi udvari orvos, író és kutató meghalt . . . -én. Temetése . . . -én történik az izr. temetőben. Polak Teréz mint neje saját és férje rokonai nevében is. Sírkövem egyszerű legyen a következő legendával:

A Jóságos nem zár be kaput,

Mielőtt mást nem nyitna meg.

Hafiz.

Dr. Polak J. E.

perzsa kir. udvari orvos, író és kutató
meghalt . . . -én, . . . -ik évében.

Béke lengjen porai fölött !

Dr. Polak gyermektelenül hunyt el, s szép vagyont hagyott özvegyére. (P. Ll.)

— **A kínai zsidókról** írja a »Matin« egy tanulmányában, mely a kínai vallásokról szól; a következőket: »Kínában körülbelül 50,000 zsidó van, akik azonban teljesen összeolvadnak a lakosággal,

melytől külsőleg nem, legfőleg csak vallásuk higiéniai törvényeinek megtartásában különböznek. De é tekintetben is lehetőleg diszkrétén járnak el, úgy, hogy a közfigyelmet nem vonják magukra. Törvényeik szerint mindegyiküknek kell olvasni tudnia, ezért a tudás után való törekvéseiknél fogva nagyobb számmal képesek a tanultabb osztályba emelkedni, mint a többi lakosok. Tényleg találunk is zsidókat a legfontosabb és legmagasabb állásokban, melyeket pedig Kínában tudvalevőleg mindig csak szigorú vizsgálatok után lehet elérni, mivel a jelöltet a legapróbb részletekig elkérdik tanulmányairól, tanáraitól, meg az őseiről is, de a vallásukat nem firtatják. Kínában bőségesen van, a vagyon nagy hullámszáma ezért hiányzik, a zsidók csak olyan gazdagok vagy szegények, mint a többi kínaiak. A zsidók Perzsiából kerültek Kínába, körülbelül a mostani időszámítás első századában. Szent írásaik megvoltak, de legtöbbször nem értették a héberhez. Ho-Nan tartományban telepedtek meg, különösen Kai-fong-fu környékén. Ricci jezsuita-pater a pekingi missio megalapítója csak nem régen nyert értesülést a zsidó koloniaról; később katolikus és evangélikus missionáriusok mentek Kai-fong-fuba, hogy ezen kínai zsidók erkölcsait, szokásait és szent könyveit tanulmányozzák.«

Ifjabb Nagel Ottó könyvkereskedésében Budapest, (Múzeum-körút a Nemzeti színházban) megjelent és kapható:

Általánosan engedélyezve a m. kir. közokt. Ministerium 17358/88 számú rendeletével.

Virág J. és Walter K. Számtani gyakorlókönyve a népiskolák számára a legújabb ministeri tanterv szerint. Első rész kemény kötésben 15 kr. Második rész kötve 15 kr. Harmadik rész kötve 20 kr. Negyedik rész kötve —40

Magyarország története párhuzamosan alkotmányunk vázlatával és a főbb világesemények függelékével az újabb ministeri tanterv alapján népiskolák használatára írta **Barna J.** Ötödik kiadás kemény kötésben ára —30

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Ministerium 22219/1891 sz. rendeletével általánosan engedélyezve.

Novák-Otvald. Magyar olvasókönyv a polgári leányiskolák I. osztálya számára ára 80 kr. II. osztály számára ára frt 1.—

A tisztelt igazgatóságoknak és hittanító uraknak, kik ezen könyveket iskolákban tankönyvként használni óhajtják, szívesen küld a kiadó kívánatra ingyen tisztelet példányokat.

Fogorvos BARNÁ Budapest, IV. kerület Váci-utca 24. szám. Rendel 9—5 óráig.

Univ. Med. Dr. **RENNER**
vizgyógyintézete

Budapest, VII., Valero-utcza 4. sz.

Az intézet, (mely az 1872-iki év óta) fennáll, a Hidrotherapia minden modern eszközeivel van ellátva. Ugyanott a természetszerű kezelés mellett sikerrel gyógyíthatók:

1. **A különféle hátgerincez és idegbajok,** Hysteria, Hypochondria, Melancholia, álmatlanság, fejfájás stb.

2. Szédülés, vértorlódás, vérszegénység, hőszám-zavarok, **nemi bajok** és **általános gyengeségek,** midőn ezek minden egyéb szer hatásával daczolnak.

3. Gyomorbélhurut, székrekedés, a belek renyhesége, puffadtsága, hasbeli pangása stb.

4. Rheumás bajok.

Télen igen czélszerű berendezés.

Árak mérsékelték. Prospectus kívánatra.

Benlakók és bejárók felvétetnek.

☞ TELEFON 1049. ☜ 24-2

EGYESÜLT KEZTYŰGYÁR
FEHÉR és HENDL

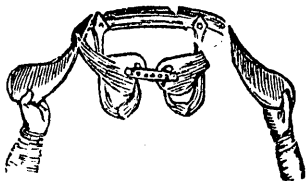
Budapest, Andrassy-ut 30. szám.

10-5

Fiók üzletok:

Andrassy-ut 11. és 37. sz.

Koronaherceg utca 5. szám.

Ajánlják dúsan felszerelt raktárukat és a legjobb minőségű acél és rugantyu sérvkötőket, továbbá hassérvkötők rugantyu-harisnya, irigateur, suspensor szarvasbőr párna, nadrág és takarokban. Sérvkötők acél rugóval 2 frittól 6 frittig. — Nagy raktár a legfinomabb francia és amerikai különlegességekben úgy mint rugantyu és halhólyagban 2 fritt, 4 fritt és 6 fritt tuczonként.

Megrendelések a legpontosabban eszközöltetnek

☞ **BUTOR** ☜

részletfizetésekre

Ehrentren és Fuchs testvéreknél kapható

Andrassy-ut 41. sz.

5-2

Minden
VÉGELADÁST

felülmul olcsóságban

saját gyártmányunk.

Árjegyzéke:

1 drb creton paplan	— — — —	1.70
1 » vörös nouge paplan	— — — —	2.—
1 » satin cachemir paplan	— — — —	3.40
1 » atlasz cachemir paplan	— — — —	4.50
1 » atlasz paplan	— — — —	8.50
1 » tengerifü matracz	— — — —	3.50
1 » tengerifü matracz 3 részben	— — — —	4.50
1 » lőszőr matracz	— — — —	10.—
1 » lőszőr matracz 3 részben	— — — —	14.—
1 » ruganyos ágybetét	— — — —	10.—
1 » ruganyos matracz	— — — —	14.—
1 » szalmazsák	— — — —	2.—
1 » ablak tunisz-függöny	— — — —	2.80
1 » asztal, 2 ágyterítő ripsz	— — — —	3.60
1 » asztal- 2 ágyterítő bouret	— — — —	7.—
1 » asztal- 2 » » prima	— — — —	9.50

Szőnyegek dus választékban, méterje 24 krtól feljebb

GICHNER SIMON FIA

paplan és matracz-gyárosok

Budapesten, VII., Erzsébet-körut 22. sz.

Kereskedők előnyben részesülnek.

Legujabb szabadalmazott

CLOSETT-ÜLŐK

önműködő záróval, emaillezott, öntött vasból való csészével, megakadályozzák a **légvonatot** és **ártalmas kigőzölgéseket,** melyek által a betegségek leginkább bekövetkeznek. — Ára darabonként fényezett ülődeszkával 10 fritt, fényezett-lennel 9 fritt. — Szétküldés utánvétellel. — Sok ezer már sikeresen van használatban

W O L F S O M A

budapesti vasbutorgyáros raktárából

(Dorottya-utca 2. sz.)

Kohn Arnold

gazdag sirkóraktárát
(Váczikörut 14, szemben az Andrassy-ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkóállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezeskedik a czég jó hírneve.

☞ Szombaton és ünnepnapokon zárva. ☜